ONS MARKENBOEK

Gorssel, februari 2016 - 34e jaargang no. 1

Historische vereniging
De Elf Marken
Gorssel

De Elf Marken zijn: Epse en Dommer, Dorth, Schoolt, Gorssel, Eschede, Harfsen, Eefde, Rijsselt, Angeren, Almen, Wolfeler

Ons Markenboek

Uitgave van de Historische Vereniging De Elf Marken te Gorssel.

De vereniging is opgericht op 27 september 1983 en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van het grondgebied van de gehele, voormalige, burgerlijke gemeente Gorssel alsmede de bevordering in zo breed mogelijke kring van de belangstelling voor de geschiedenis van de voormalige gemeente Gorssel in al haar aspecten".

Contactpersonen van de werkgroepen

Archiefzaken:	P. Staal, Teenkweg 3, 7211 EV Eefde, tel. 0575 - 517623
Bibliotheek:	W.J. Holtslag-Harkink, Blauwedijk 11, 7218 BJ Almen, tel. 0575 - 432058
Excursies:	W.J. Holtslag-Harkink, Blauwedijk 11, 7218 BJ Almen, tel. 0575 - 432058
Genealogie:	H.G. Pelgrum, Bakkersteeg 3, 7218 BM Almen, tel. 0575 - 431781
Tramstation:	A.R. Rolden, Dortherweg 21, 7418 HC Deventer, tel. 0575 - 493458

Verenigingsadres:
Het Tramstation, Van der Capellenlaan 4, 7213 AG Gorssel

Website:
www.deelfmarken.nl

Samenstelling bestuur

Voorzitter:	W.J. Holtslag-Harkink, Blauwedijk 11, 7218 BJ Almen, tel. 0575 - 432058
Vice-voorzitter:	J. Haijtink, Reuvekamp 2, 7213 CE Gorssel, tel. 0575 - 492692
Secretaris:	J. te Linde, Eendrachtstraat 4, 7211 AM Eefde, tel. 0575 - 517369
2e Secretaris:	H.G. Pelgrum, Bakkersteeg 3, 7218 BM Almen, tel. 0575 - 431781
Penningmeester:	J.G. Bleeker, Oxerweg 14, 7214 PM Epse, tel. 0575 - 494096
Leden:	W.J. Besselink, Sleedoorn 11, 7217 TL Harfsen, tel. 0573 - 431811 H. Hietbrink, Epserenk 26, 7214 AR Epse, tel. 0575 - 491992 A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, 7213 AC Gorssel, tel. 0575 - 492139 P. Staal, Teenkweg 3, 7211 EV Eefde, tel. 0575 - 517623 A.R. Rolden, Dortherweg 21, 7418 HC Deventer, tel. 0575 - 493458

Redactiecommissie

Voorzitter:	A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, 7213 AC Gorssel, tel. 0575 - 492139 e-mail: capellenhof@gmail.com
Leden:	A.M. Geerlink-van der Gang, Hoefslag 12, 7213 BW Gorssel, tel. 0575 - 492183 e-mail: a.geerlink@kpnplanet.nl H.A. Meijerink, Hulstweg 11, 7217 SZ Harfsen, tel. 0573 - 431591 e-mail: arcomel@concepts.nl

Ons Markenboek

34e jaargang no. 1, februari 2016

INHOUD

2 Van de voorzitter

3 Mededelingen van het bestuur en de redactie

9 Jaarverslag De Elf Marken 2015 (met agenda jaarvergadering 12 april 2016)

16 Presentatie kroniek van Eefde
Homme Krol

19 Yad Vashem onderscheiding
Henk Bruil

23 Rehoboth in Joppe (3)
Henk Hietbrink

25 Boerderij Reuvekamp
Ap ten Have

30 Een oude wandeling opnieuw verteld (2)
H.J. Jansen op de Haar †

36 Ons Saksisch dialect
Wim Rood

VAN DE VOORZITTER

Willy Holtslag-Harkink

Graag wil ik het oude jaar afsluiten en het nieuwe jaar verwelkomen, zoals dit de afgelopen jaren gebruikelijk is. En, zoals vorig jaar aangekondigd werd, het jaar 2015 is een bijzonder jaar geworden. De vele gebeurtenissen rond de zeventigste herdenking van de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog waren indrukwekkend: op tv, in de media, op de erevelden en ook in onze eigen gemeente. De herdenking aan de Houtwal in Gorssel kreeg met het Canadees kinderkoor een bijzonder tintje. Het blijft belangrijk kinderen te betrekken bij de geschiedenis van de oorlogen. De generaties die het meegemaakt hebben sterven uit, maar de verhalen blijven om doorverteld te worden. De vele boeken en oorlogsfilms, zo ook de films van Andries Udink, zullen de herinneringen levend houden. En nu gaat er geen dag voorbij of we zien beelden of lezen over de oorlogen ver weg, met als gevolg de vele vluchtelingen dichtbij. De geschiedenis van onze wereld nu, zal in de toekomst te lezen zijn.

In onze eigen omgeving gaat ook niet altijd alles over rozen. Zoals ieder jaar staan we even stil bij het verdriet van leden, die een geliefde of vriend of goede buur hebben verloren. En nu ik zelf dit jaar afscheid moest nemen van vrienden en ook overige bestuursleden hetzelfde hebben ervaren, weten we hoe belangrijk het is om mee te leven en een luisterend oor te bieden.

Maar we hebben gelukkig veel goeds te melden. Museum MORE naast het Tramstation werd geopend en trekt veel bezoekers. Voor heel Gorssel en omgeving is dat een positieve injectie. En wat waren we blij met de aankondiging dat het boek over Eefde op 27 november 2015 gepresenteerd zou worden. In een volle kerk in Eefde hebben we dit meegemaakt. Het verslag staat natuurlijk in dit Markenboek. En bij de bestuursmededelingen leest u dat er nog meer boeken zijn verschenen, al dan niet met medewerking van De Elf Marken.

En we prijzen ons gelukkig met een groeiend aantal vrijwilligers, want die zijn onmisbaar voor iedere vereniging. Ook voor de open zaterdagen hebben zich al enkele leden gemeld om bezoekers gastvrij te ontvangen, zodat dit niet alleen door bestuursleden opgevangen hoeft te worden. En dat de sfeer onderling goed is, hebben we onlangs weer op de avond van de vrijwilligers ervaren… dit keer bij onze sponsor De Rozentuin in Epse.

In december, toen we dit schreven, stonden de feestdagen voor de deur en we hopen dat u die met een goed gevoel hebt kunnen vieren. Al lijkt alles nog zo donker… er is iedere dag wel een lichtpuntje te vinden. Ik kijk graag naar buiten en vergeet even alles als ik eekhoorns zie rondrennen om als eerste de dagelijks gestrooide walnoten te pakken of de vogels zie snoepen van de pindakaas of andere lekkernijen op de voedertafel. Een goed boek, een echte brief, een mooi

concert of een gevoelig gedicht… je gelukkig voelen is een kunst die je kunt leren! En vooruitkijken naar 2016? We wensen u een voorspoedig Nieuwjaar! We hopen dat de onthulling van het Canadezenmonumentje op 8 april, in het bijzijn van veel leden en misschien ook nabestaanden uit Canada, waardig zal gebeuren.
Verder doen we ons best interessante tentoonstellingen, lezingen en excursies te organiseren.

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR EN DE REDACTIE

Van het bestuur

Op vrijdagavond 27 november 2015 is het boek 'Eefde, kroniek van een verknipt dorp' in Het Hart en in de Ontmoetingskerk in Eefde gepresenteerd. In dit nummer vindt u een verslag van deze avond. Veel intekenaren hebben toen de door hun bestelde boeken in ontvangst genomen. Het boek vindt gretig aftrek. Eind december was driekwart van de oplage verkocht.
Afgelopen najaar is er nog een aantal boeken verschenen waar wij uw aandacht op willen vestigen.
Ons lid Joop Hekkelman heeft in november 2015 een verhalenbundel met 33 korte verhalen in de streektaal gepubliceerd, onder de titel 'Zo mos 't waen'. Inmiddels is al een tweede druk verschenen.
Leden van onze vereniging hebben ook meegewerkt aan het boek van Koos Termorshuizen 'De IJssel, jong en slingerend' en aan het boek van Frens Westenbrink 'Gorsselse Heide, geschiedenis – flora en fauna'.
Al deze boeken zijn bij boekhandel Bechtle in Gorssel te koop en kunnen in het Tramstation aan de leestafel ingezien worden. Zo is een bezoekje aan ons Tramstation altijd de moeite waard, niet alleen voor de wisselende exposities, maar ook om te snuffelen in onze bibliotheek of voor het ophalen van herinneringen aan vroeger aan onze stamtafel.

Lezingen voorjaar 2016

Als u dit leest hebben we de eerste lezing van 2016 al weer gehad. Op donderdag 28 januari heeft Jaco van Langen in Ons Huis in Almen een lezing verzorgd over het waterbeheer van de Berkel. De volgende lezing is in het vorige nummer van Ons Markenboek al aan de orde gekomen. Daarom nu eerst een herhaling van plaats, datum en onderwerp van deze lezing.

Harfsen, Ons Gebouw, donderdag 25 februari 2016
Hendrik Weenink uit Barchem zal ons door middel van een dialezing kennis laten maken met de leefwereld van onze ouders en voorouders, gepresenteerd onder de titel 'Ach lieve Tijd' of 'Van Vrogger naor Now'. Aanvang 20.00 uur.

Almen: Ons Huis, dinsdag 15 maart 2016
Dit seizoen organiseert De Elf Marken het jaarlijkse gezamenlijke evenement met het Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem. Journalist en dichter Sander Grootendorst uit Zutphen zal dan een presentatie verzorgen, waarin natuur en literatuur een belangrijke plaats innemen. Sander publiceert in dagbladen, boeken en tijdschriften. Van zijn hand verschenen drie dichtbundels, waarvan de laatste ('zwemles voor de merel') pas uit is. Daarnaast houdt hij lezingen waarin taal, poëzie en natuur centraal staan. In die hoedanigheid is hij twee keer per jaar gids op een schip dat vanuit Deventer over de IJssel vaart. Grootendorst vormt bovendien samen met Eke Mannink uit Tonden (Brummen) Poëzietheater Vlinderwerk. Zij zijn de huisdichters van Dat Bolwerck, Centrum voor Kunst en Gedachten, in Zutphen en verzorgen ook elders voorstellingen, waarbij ze meestal samenwerken met musici. Vlinderwerk gaf eveneens een dichtbundel uit en in december 2015 verscheen een door Vlinderwerk geschreven boekje bij de Geiten Pers in Brummen.
De lezingen 'poëzie en natuur' zijn afgestemd op de locatie. Het gaat altijd om de natuur die het publiek zelf in de eigen omgeving kan ervaren en de gedichten die daarbij horen - die kunnen ook van dichters verder weg zijn. In dit geval komen de dichters A.C.W. Staring en Ida Gerhardt zeker voorbij. Grootendorst roept bezoekers van de lezing op om zelf een favoriet natuurgedicht aan te dragen. Tijdens de lezing gaat hij met het publiek op dat gedicht in. Aanvang 20.00 uur.

Gorssel, De Roskam, dinsdag 12 april 2016
Deze avond houden we onze jaarlijkse ledenvergadering. Wij hebben dit jaar een viertal reglementair aftredende bestuursleden, namelijk mevrouw W. Holtslag-Harkink en de heren W. J. Besselink, K. Bleeker en P. Staal. Koos Bleeker is verkiesbaar maar Willy Holtslag, Wim Besselink en Piet Staal hebben zich niet verkiesbaar gesteld. Gelukkig blijven zij wel meedraaien in de werkgroepen. Tevens hopen wij een drietal nieuwe bestuursleden aan u voor te kunnen stellen. Het is nog niet bekend wie dat zullen zijn.
Na de ledenvergadering zal Arno Dijkhof uit Deventer aan de hand van zijn pas verschenen boek 'Deventer Industriespoor, 1925-2003' een lezing verzorgen over de verdwenen industriesporen in Deventer.
Aanvang ledenvergadering 19.30 uur; aansluitend zal de lezing om 20.15 uur beginnen.

Tramstation
Open dagen
In de eerste helft van 2016 zal een viertal 'open dagen' georganiseerd worden, telkens op de eerste zaterdag van de maanden februari, maart, april en mei. Enkele vrijwilligers van onze vereniging zijn dan van 11.00 uur tot 15.00 uur aanwezig om

u rond te leiden en om uw vragen te beantwoorden. Vanwege de genealogische dag op zaterdag 4 juni zal er op die dag geen open dag in het Tramstation gehouden worden.

Exposities
Na de tentoonstelling die in het teken stond van de verschijning van het boek over Eefde is er tot 1 maart in het Tramstation een expositie met schilderijen van Henk Wuijster uit Gorssel.

Kunstmin
Tot medio oktober 2015 was in het Tramstation een tentoonstelling ingericht over de muziekvereniging Kunstmin. Veel van de voorwerpen die toen te zien waren, zijn vanuit het Tramstation overgebracht naar het Stedelijk Museum in Zutphen. Dit museum wilde de voorwerpen graag in zijn collectie opnemen.

Yad Vashem
Yad Vashem is de officiële staatsinstelling van Israel voor het herdenken van de slachtoffers van de Holocaust en de redders van Joden. Deze instelling reikt onderscheidingen uit aan de helpers van de Joden. Enkele nabestaanden van redders uit onze regio vonden het gepast om deze onderscheiding bij onze vereniging in bewaring te geven. Zie het artikel hierover van Henk Bruil in dit Markenboek.

Canadezenmonument
In ons vorige Markenboek stond een afbeelding van het ontwerp voor het geplande monument ter ere van de gesneuvelde en tijdelijk in Almen begraven Canadese militairen. Van een oplettende lezeres in Almen kregen we, zeer terecht, commentaar op de tekst. We hebben die na overleg aangepast toen we bij Hesselink de inmiddels gearriveerde, mooie steen gingen bekijken. Toen is ook de datum 8 april 2016 voor de onthulling min of meer vastgesteld.
Maar… wat een verrassing dat we op 29 oktober 2015 niet voor niets naar de RABO avond in de Schouwburg in Lochem zijn geweest en daar een cheque van € 1000 uit de hoge hoed van het Coöperatiefonds voor ons monument kregen. Naast ook nog ontvangen giften kunnen we opgelucht ademhalen. Nu is alleen de onthulling zelf nog een onzekere kostenpost.
Wij hebben dan als vereniging intussen zes oorlogsmonumenten, waar we jaarlijks op 4 mei met een delegatie van het bestuur een bloemengroet brengen. Voor wie dit niet weten: aan de Houtwal in Gorssel, waar jaarlijks de operatie Cannonshot (overtocht van de Canadezen) wordt herdacht, het monument aan de Joppelaan voor de in 1944 gefusilleerde Gorsselnaren, de gedenksteen aan de Lindeboomweg voor de daar in september 1944 omgekomen RAF piloot W.R.S. Hurrell, op het

kerkhof in Almen bij het door De Elf Marken geadopteerde graf van oorlogsslachtoffer Johannes Bielderman, bij het monument aan de Harfsensesteeg voor de bemanning van de gecrashte Lancaster en nu in het vervolg dus ook bij het monument aan de Dorpsstraat in Almen. Dit is zo gegroeid, ook al zal men zich af kunnen vragen of dit, naast het herdenken, financieel een taak is voor een Historische Vereniging. U begrijpt dat we daarom ook een beroep op u durven te doen, zodat we een soort bloemenfonds creëren om deze waardevolle traditie ook namens u in stand te kunnen houden.
In de plaatselijke pers zullen we te zijner tijd aandacht besteden aan het programma en tijdstip van de onthulling in Almen, waarbij u van harte welkom bent.

Genealogische dag
De werkgroep genealogie van De Elf Marken kondigt aan dat zij op zaterdag 4 juni haar jaarlijkse genealogische dag organiseert in 'De Brink', het bijgebouw van de protestantse kerk, Hoofdstraat 27 te Gorssel. Op deze dag zal de stamboom van de familie Ribbink centraal staan.

Verslag Verzamelfestijn in Gorssel
Op zaterdag 10 oktober 2015 vond in de sporthal van 't Trefpunt in Gorssel het door vier samenwerkende historische verenigingen van Zutphen, Gorssel, Lochem en Brummen/Eerbeek georganiseerde verzamelfestijn plaats. Er waren 36 deelnemers, waarbij onze vereniging vertegenwoordigd werd door de genealogische werkgroep en zeven overige exposanten: Annie de Boer met vingerhoedjes, mevrouw Hemeltjen-Harkink met kantklossen, Willy Holtslag met afbeeldingen Oost-Indische kers, Coby Poesse met merklappen en iconen, Bert Kreeftenberg met antieke strijkbouten, Johan te Linde met prentbriefkaarten van de voormalige gemeente Gorssel en Gerrit Nijkamp met modelstoommachines. Met circa 150 bezoekers viel de belangstelling wat tegen, maar dit neemt niet weg dat de deelnemers leuke contacten gelegd hebben en over het algemeen erg tevreden waren.

Wie weet het
In het vorige Markenboek (33e jaargang nr. 4, p. 6) vroegen wij u om reacties op enkele onbekende foto's. Op de eerste foto (met woonhuis) kwam een reactie van Simon Dijkerman. Hij vertelde dat de woning op de foto het oude muldershuis in Epse is. Het huis is afgebroken en op de plek bij (het restant van) de molen staat nu een nieuw huis. Het oude muldershuis is het laatst bewoond geweest door Jan Beusekamp, kapper/grimeur. Rechts was de kapsalon en links het woongedeelte. Links van het huis was de toegang naar de molen. Het huis rechts op de foto was het huis van Jan Noordkamp, mulder van de Epser molen. Ook dit huis is afgebroken. De molen was een depot van de Coöperatie uit Gorssel. De landbouwers uit

Epse konden bij de molen hun producten afhalen, zoals veevoer of kunstmest. In de molen werd graan gemalen. De molenstenen werden aangedreven via een dieselmotor.
De tweede foto uit het vorige Markenboek blijkt ook in het boek Twee Marken Gemerkt (Harfsen, 1994) te staan: p. 33 toont de afbeelding met daarbij de tekst; '1923. Een groep kinderen van de hoogste klassen, deelnemers van de allegorische optocht t.g.v. het 25 jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina'.
Fijn, nu weten we meer! We laten hierna weer twee nieuwe foto's zien.
Op de eerste foto staat een onbekende (?) boerderij en op de tweede afbeelding poseert een groep heren voor de fotograaf.
Als u de foto's herkent, dan graag uw mededelingen via info@deelfmarken.nl of via postadres Het Tramstation, Van der Capellenlaan 4, 7213 AG Gorssel. Zelf langskomen tijdens de openingsuren van het Tramstation: dinsdag van 14.00 - 16.00 uur en donderdag van 10.00 - 12.00 uur kan natuurlijk ook.

Onbekende boerderij

Wie zijn deze heren?

Van de redactie

U zult tussen de artikelen in dit Markenboek ook weer het door de redactie bewerkte stuk van H.J. Jansen op de Haar over een oude wandeling in Joppe aantreffen. Dat stond al in het vorige Markenboek (33e jaargang nr. 4, p. 21 e.v.). Bij het drukken van het boekje zijn er gedeelten weggevallen. Dat is jammer, want het verhaal was niet compleet en de drukker heeft toegezegd het artikel opnieuw te plaatsen.

Boek Tramlijn Zutphen-Deventer

Een viertal leden bereidt een boek voor over de tramlijn Zutphen-Deventer. De tramlijn heeft bestaan van 1926 tot in de oorlogsjaren en ons Tramstation was een van de haltes aan deze lijn. Er is al veel materiaal verzameld, maar de werkgroep is nog op zoek naar ervaringen van mensen die de tram hebben meegemaakt en misschien zijn er ook nog foto's te vinden. Graag ontvangen de schrijvers uw verhalen en/of foto's. U kunt zich in verbinding stellen met Hans Geerlink, Hoefslag 12, 7213 BW Gorssel, tel. 0575-492183 of e-mail a.geerlink@kpnplanet.nl.

Aanleg van de tramlijn aan de Molenweg in Gorssel, 1926 *Foto: Gelders Archief*

Kopij voor het volgende nummer dient uiterlijk **zaterdag 19 maart 2016** bij de redactiecommissie binnen te zijn (indien mogelijk met afbeelding).

JAARVERSLAG DE ELF MARKEN 2015

Inleiding

In 2015 is de omgeving van het Tramstation verder opgeknapt. In het voorjaar was de parkeerplaats van het museum MORE gereed en op 30 mei werd het museum officieel geopend. De tijdelijke toegangsweg voor het bouwverkeer en de hekken om het terrein van MORE waren kort daarvoor verwijderd. De bezoekers van het museum kunnen vanaf het parkeerterrein van MORE het Tramstation zien liggen en niet zelden proberen zij op hun ontdekkingstocht door Gorssel binnen een kijkje te nemen.

In april zijn tijdens de jaarvergadering twee van de drie aftredende bestuursleden herbenoemd. Vicevoorzitter Henk Bruil had zich niet herkiesbaar gesteld. Jan Haijtink volgde hem op als vicevoorzitter. Tijdens deze vergadering werd Henk Bruil tot zijn grote verrassing benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau. Na het aftreden van Henk Bruil diende een nieuw bestuurslid gevonden te worden. Het bestuur had Arend Rolden (officieel uit Deventer maar eigenlijk uit Epse) bereid gevonden om in het bestuur zitting te nemen. Er waren geen tegenkandidaten aangemeld. Arend werd daarop door de vergadering met algemene instemming gekozen.

Vorig jaar zijn de maatregelen om de tekorten terug te dringen in werking getreden. Het effect daarvan is dit jaar zichtbaar geworden. Moest vorig jaar nog melding gemaakt worden van een negatief resultaat over het jaar 2013 van € 4.735,86, over het jaar 2014 was het resultaat met een tekort van € 629,58 een stuk beter. Omdat de afschrijving (over een periode van tien jaar) op de investering voor de restauratie en inrichting van het Tramstation op de exploitatie drukt, is er echter nog steeds sprake van een klein tekort.
Het Algemeen Bestuur vergaderde zeven keer in het Tramstation. Het Dagelijks Bestuur kwam tien keer bij elkaar. De bestuursleden en hun partners bezochten op 15 april het museum Smedekinck in Zelhem.
In 2015 is het ledenbestand per saldo niet gewijzigd. Er waren 45 opzeggingen en 45 aanmeldingen. Ultimo 2015 hebben we 748 leden en 78 (sponsor)leden, zodat we met 826 leden ruim over de 800 leden hebben.

Activiteiten van de verschillende werkgroepen

Redactiecommissie Ons Markenboek
Met de nodige moeite is het toch weer gelukt om elk kwartaal 'Ons Markenboek' te laten verschijnen. Op de nieuwe rubriek 'Wie weet het', waarin om reacties op oude onbekende foto's wordt gevraagd, wordt veel gereageerd.

Redactiegroepen boeken Eefde, Gorssel en Tramstation
De redactiegroep van het boek Eefde heeft in 2015 de werkzaamheden aan het boek over Eefde afgerond. Op vrijdagavond 27 november is het boek 'Eefde, kroniek van een verknipt dorp' in Het Hart en in de Ontmoetingskerk in Eefde gepresenteerd. Veel intekenaren hebben toen de door hun bestelde boeken in ontvangst genomen. Het boek vindt gretig aftrek. Eind december 2015 was bijna driekwart van de oplage (1566 exemplaren) verkocht.
De werkgroep van het boek over Gorssel heeft haar werk aan het boek Gorssel voortgezet. Voor het boek over het Tramstation en de tramlijn Zutphen-Deventer zullen in de eerste helft van 2016 afrondende werkzaamheden plaatsvinden. Verwacht wordt dat het boek in de loop van 2016 het licht zal zien.

Excursiecommissie
Op dinsdagavond 7 juli had zich een vijfentwintigtal leden op het terrein van Intermetzo (Mettray) verzameld voor de midzomeravondwandeling onder leiding van Lex Rutgers. Deze wandeling was een mooie aanvulling op zijn lezing in november 2014. Ook de zaterdagmiddagexcursie op zaterdag 8 augustus naar het fiets- en bromfietsmuseum van Wim van Zee in Loo-Bathmen was zeer de

moeite waard. In zijn werkzame leven had Wim een rijwielzaak in Bathmen. Van Wim van Zee kregen de ruim twintig deelnemers veel bijzonderheden te horen over zijn verzameling fietsattributen. Aan de dagexcursie op 8 september naar Amsterdam en de Zaanse Schans werd door 60 personen deelgenomen. De bus was weer vol. Op 11 december waren we met 45 personen bij elkaar tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de werkgroepleden en vrijwilligers, deze keer in Restaurant De Rozentuin in Epse.

Werkgroep genealogie
Op zaterdag 2 mei werd voor de eenentwintigste keer onze jaarlijkse genealogische dag gehouden. Dit jaar stond de stamboom van de familie Ilbrink centraal. Ongeveer 200 bezoekers kwamen naar De Brink, het bijgebouw van de protestantse kerk in Gorssel. Het naslagwerk over de familie Ilbrink vond gretig aftrek. De oplage raakte geheel uitverkocht, waardoor er bijgedrukt moest worden.

Tramstation
Het bestuur overweegt een ruimere openstelling van het Tramstation. Daarbij denken we vooral aan de zaterdagen. We merken, dat de komst van Museum MORE tot gevolg heeft dat er niet alleen individuele bezoekers maar ook gezelschappen zijn, die niet alleen het museum bezoeken maar ook van alles willen weten over het Tramstation en onze exposities. Voor de opvang van deze nieuwe stroom bezoekers hebben we extra vrijwilligers nodig. De oproep daartoe in Ons Markenboek heeft succes gehad. De instructie van deze nieuwe vrijwilligers wordt momenteel voorbereid.
De beveiliging van het Tramstation is verder geoptimaliseerd en dit geldt ook voor de computerconfiguratie en de schoonmaak. Voor het keukentje kon onze voorzitter door inlevering van een groot aantal DE-bonnen een Senseokoffieapparaat aanschaffen.
In 2015 zijn er achtereenvolgens de volgende zeven exposities te zien geweest:
- Schilderijen van Lyda te Linde uit Eefde
- Tentoonstelling van het vroege werk van keramist Henk Wolvers. Henk heeft een groot deel van zijn jeugd in Almen doorgebracht
- Een expositie over de Tweede Wereldoorlog, in het kader van de viering van 70 jaar bevrijding
- Expositie over leven en werk van kunstschilder Sam le Poole
- Schilderijen en foto's van het dorp Almen. Deze tentoonstelling was in 2014 in het oude gemeentehuis van Lochem te zien
- Tentoonstelling over de dit jaar opgeheven muziekvereniging Kunstmin
- Schilderijen, foto's en voorwerpen van en uit het dorp Eefde, in verband met de verschijning van het boek over Eefde

Gezien het succes van de open dagen in de voorgaande jaren is besloten de reeks open dagen in 2015 voort te zetten. Zo zijn er, beginnend in februari, telkens op de eerste zaterdag van de maand weer open dagen georganiseerd. Omdat hierbij januari, mei, juli, augustus en december uitvielen, betekende dit dat de deuren op zeven zaterdagen open stonden.
Door verhuur aan exposanten en aan groepen voor vergaderingen genereert De Elf Marken extra inkomsten uit het Tramstation.

Bibliotheek
De medewerkers van de werkgroep bibliotheek hebben met het nieuwe bibliotheekprogramma (filemaker) de nieuwe aanwinsten van de afgelopen jaren verwerkt en verder zijn ze bezig geweest met het op orde brengen van de uitleenadministratie.

Fotowerkgroep
De fotowerkgroep werkt elke donderdagochtend aan het digitaliseren en ordenen van ons foto- en diabestand.

Werkgroep website
De vernieuwde website wordt goed bezocht. Het aantal vragen via onze website www.deelfmarken.nl is dit jaar opnieuw sterk gestegen.

Lezingen
De in 2015 gehouden lezingen en/of evenementen waren:
Harfsen: Ons Gebouw, donderdag 29 januari
Gerrit Haakmeester uit Albergen liet ons door middel van een powerpoint- en fotopresentatie kennismaken met de tocht die hij met een aantal anderen in 2012 in navolging van Napoleon per koets van Vilnius naar Parijs maakte.

Epse, protestantse kerk, donderdag 26 februari
Henk Harmsen gaf een lezing onder de titel 'Boerenjeugd op de grens'. Het ging in deze lezing over de nadagen en de langzame verdwijning van het kleinschalig boerenbedrijf uit het Montferland. Harmsen vertelde over zijn eigen beleving op de ouderlijke boerderij in Stokkum in de periode 1951-1967. Dat Henk Harmsen zijn lezing geheel in het dialect gaf, bleek geen bezwaar te zijn. Iedereen heeft het goed kunnen volgen. Het was een boeiende avond, waarbij circa 60 toehoorders aanwezig waren.

Laren: zaal Stegeman, donderdag 19 maart
In het kader van de jaarlijkse gezamenlijke activiteit met het Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem hield Jean Dewaerheid uit België voor een goed gevulde zaal met circa 80 toehoorders een lezing over de carrière van Napoleon en de gevolgen van zijn beleid voor onze gewesten. Dit jaar was het voor de negende keer dat beide historische verenigingen een gezamenlijk evenement organiseerden.

Almen: Ons Huis, donderdag 9 april
In samenwerking met het comité Winterlezingen Almen was in dit gedenkjaar van de bevrijding een extra lezing georganiseerd. Mark Veldhuis uit Tubbergen hield een lezing over de Canadese militairen die in 1945 tijdelijk in de tuin van Het Elger begraven waren. Deze lezing was gekoppeld aan het plan voor de oprichting van een gedenksteen aan de Dorpsstraat in Almen. Het was een zeer boeiende avond, waarbij circa 80 toehoorders aanwezig waren.

Gorssel: H.C.R. De Roskam, dinsdag 14 april
Na onze ledenvergadering, waarvan een groot deel gewijd was aan de benoeming tot lid in de Orde van Oranje-Nassau van Henk Bruil, verzorgde Henk van Baalen een lezing over de Boreelkazerne en de Huzaren van Boreel. Bij deze lezing waren ongeveer 80 personen aanwezig.

Eefde, zalencentrum Het Hart, donderdag 29 oktober
De voorzitter van de Larense Heuvel Werkgroep, Ben Wagenvoort uit Eefde, gaf een powerpointpresentatie over leven en werk van meester H.W. Heuvel. Hierbij haalde hij ook citaten aan uit het boek Oud-Achterhoeksch Boerenleven, het meesterwerk van Heuvel. Enkele belangrijke personen uit het boek Oud-Achterhoeksch Boerenleven passeerden de revue. Na de pauze ging Ben in op de die gedeelten uit het boek die betrekking hebben op Gorssel en Eefde. Deze zeer boeiende lezing werd bijgewoond door circa 100 personen.

Epse, protestantse kerk, donderdag 26 november
Focko De Zee, bestuurslid van het Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem, verzorgde voor circa zestig belangstellenden een boeiende lezing over de geschiedenis van de Groninger borgen.

Overige activiteiten

Naast de organisatie van de bovenstaande jaarlijks terugkerende activiteiten had onze vereniging ook een aandeel in de volgende plaatselijke, regionale en landelijke activiteiten:

Dodenherdenking 4 mei en viering 70 jaar bevrijding
We kunnen terugzien op een waardige 4-mei herdenking en een geslaagde viering van 70 jaar bevrijding. De indrukwekkende herdenkingsplechtigheid op 4 mei bij de Houtwal zal lang in onze herinnering blijven. Bijzonder was het optreden van het Canadese kinderkoor bij de Houtwal. De organisatie hiervan was in handen van de stichting Welcome Again Veterans. De afdeling Deventer van deze stichting houdt op te bestaan. De Holtense afdeling gaat wel door. Onze vereniging wil de komende jaren de herdenkingen aan de Houtwal voortzetten. Op de gebruikelijke gedenkplekken in de oude gemeente Gorssel werden die dag namens onze vereniging bloemen gelegd.
Op 5 mei was het erg druk in het Tramstation. Er was veel belangstelling voor de film met journaalbeelden uit 1945 over de bevrijding van Deventer en Zutphen en de oversteek van de Canadezen over de IJssel bij Gorssel. Op die dag werd er door een aantal Oranjeverenigingen in de gemeente Lochem een bevrijdingsfietstocht georganiseerd. In Gorssel startte deze fietstocht bij het Tramstation. In het kader van 70 jaar bevrijding was vanaf eind maart een expositie over de Tweede Wereldoorlog in het Tramstation te zien.

Vertoning oude films
Aan de viering van het 70-jarig bestaan van de buurtvereniging NOK en van het 105-jarig bestaan van de firma Onstenk, beide uit Eefde, verleende onze vereniging haar medewerking door middel van de vertoning van oude films. Ook verzorgden vrijwilligers van De Elf Marken een gezellige middag in woonzorgcentrum Het Spijk in Eefde.

Verzamelfestijn
Op zaterdag 10 oktober vond in de sporthal van 't Trefpunt in Gorssel het door vier samenwerkende historische verenigingen van Zutphen, Gorssel, Lochem en Brummen/Eerbeek georganiseerde verzamelfestijn plaats. Het was de tweede keer dat een dergelijk festijn in Gorssel gehouden werd. Er waren 36 deelnemers, waarbij onze vereniging vertegenwoordigd werd door de genealogische werkgroep en zeven overige exposanten. Met circa 150 bezoekers viel de belangstelling wat tegen.

Oprichting in Almen van een gedenkteken voor de gesneuvelde Canadezen
Omdat onze vereniging zelf niet de mogelijkheid heeft om financieel substantieel bij te dragen aan de plaatsing van een gedenkmonument voor de rond Almen gesneuvelde Canadezen hebben we de leden om een bijdrage gevraagd. Daarnaast was er bij het Coöperatiefonds van de Rabobank een aanvraag ingediend voor financiële ondersteuning bij het tot stand komen van het oorlogsmonumentje in

Almen. Op 29 oktober kregen we bericht dat dit project ondersteund gaat worden vanuit het Coöperatiefonds.
Tenslotte bedankt het bestuur allen die De Elf Marken steunen en een warm hart toedragen.

Eefde, december 2015
J. te Linde, secretaris

Agenda jaarvergadering op dinsdag 12 april 2016
in De Roskam te Gorssel, aanvang 19.30 uur

1. Opening en mededelingen door de voorzitter

2. Notulen vorige ledenvergadering, zie hiervoor OMB 33e jaargang nummer 3, augustus 2015

3. Jaarverslag secretaris

4. Jaarverslag penningmeester, dit verslag wordt ter vergadering uitgereikt

5. Verslag kascommissie

6. Verkiezing nieuw lid kascommissie i.p.v. Rob van Hulst

7. Bestuursverkiezing:
   Aftreden en herkiesbaar is Koos Bleeker. Aftredend en niet herkiesbaar zijn Willy Holtslag-Harkink, Wim Besselink en Piet Staal. Namen van door het bestuur voorgestelde kandidaten worden nog bekend gemaakt.
   Namen van eventuele tegenkandidaten kunnen tot drie weken voor de vergadering kenbaar gemaakt worden aan het bestuur.

8. Rondvraag

9. Sluiting

PAUZE

20.15 uur: Na de ledenvergadering zal Arno Dijkhof uit Deventer een lezing houden over de verdwenen industriesporen in Deventer.

PRESENTATIE KRONIEK VAN EEFDE

Een eerbetoon aan Henk Jansen op de Haar

Homme Krol

De presentatie van de Kroniek van Eefde op vrijdagavond 27 november 2015 was een uitbundig eerbetoon aan wijlen Henk Jansen op de Haar. Onze voorzitter Willy Holtslag zette de toon. Voor een afgeladen Ontmoetingskerk bekende ze onbeschaamd van Eefde niet veel meer te weten dan dat haar 'geweldige' onderwijzeres Riek de Graaf er vandaan kwam, dat de notaris er woonde en dat ze met Eefdenaar Evert Brouwer had samengewerkt in het ondernemersoverleg met de gemeente Gorssel. "Maar de meest hechte band heb ik gehad met Henk Jansen op de Haar, die dit jaar honderd zou zijn geweest."

De verschijning van een kroniek over Eefde was een vurige wensdroom van Henk. Hij had het er vaak met Willy over. Maar als oprichter en voorzitter van De Elf Marken (tot 1999) moest hij telkens weer constateren dat de vrijwilligers niet stonden te dringen om met hem die klus te klaren. Dat de kroniek, negen jaar na zijn overlijden, dan toch is verschenen mogen we op het conto schrijven van acht onbezoldigde enthousiastelingen èn hun helpers.

Voorzitter Willy kreeg het eerste exemplaar van 'Eefde - kroniek van een verknipt dorp' uit handen van Johan te Linde, de aanvoerder en niet aflatende inspirator van het redactiecollectief. Even tevoren had Johan een presentatie over de totstandkoming van het boek afgerond. Ook hij ontkwam niet aan een eerbetoon voor de 'sociale en geschiedkundige geweldenaar' Jansen op de Haar. Vanuit de laatste dia met het logo van de vereniging liet hij diens portret langzaam op het scherm opdoemen.

Willy op haar beurt overhandigde een boek aan Lochems burgemeester Sebastiaan van 't Erve. In gewone mensentaal loofde hij de kroniek en stelde vast dat er uit Eefde 'heel markante personen' zijn voortgekomen. Tevoren had de burgemeester een paar losse hoofdstukken ter inzage gekregen. Hij prees het boek aan als verrijkend voor Eefde en de Eefdenaren, waartoe hij met zijn gezin sinds enige tijd ook behoort. "Laten we er met elkaar van genieten."

Henk Jansen op de Haar had indertijd op zijn computer eigenhandig geschreven stukken staan die hij voor een eventuele kroniek wilde bestemmen. Het vervelende was, zo vertelde Henks dochter Annemieke aan de zaal, dat hij de artikelen niet navolgbaar systematisch had opgeborgen. Het kostte haar maanden speurwerk ("elke morgen lezen, passen en meten") om ze uit zijn pc te vissen. Uiteindelijk kon ze De Elf Marken blij maken met zestien artikelen over Eefde. Een deel ervan is in de kroniek opgenomen. Dochter Annemieke en zoon Gert Jan Jansen op de Haar kregen van Willy ook een boek uitgereikt. Ze brachten beiden dank voor het postume eerbewijs aan hun vader.

Johan te Linde *Foto: Erna de Ruiter*

De redactieleden ontvingen uit handen van Johan een gratis kroniek, evenals Gerda Verstege, de weduwe van Gerrit Verstege en Hannie Beernink, de weduwe van Rudy. Het waarderende woordje van Johan over ieders aandeel had ter wille van het publiek wel iets uitvoeriger gemogen, al was het maar om aannemelijk te maken dat ze acht jaar over het boek gedaan hadden. Eigenlijk meer een taak voor de voorzitter, vindt schrijver dezes, per slot fungeerde zij als opdrachtgever.

Misschien aardig om de redactie er in dit stukje even uit te lichten. Coördinator Johan fungeerde vooral als collectioneur. Hij liet niet af, zelfs niet in de hitte van het schrijfproces, om van alles en nog wat over Eefde te blijven verzamelen. Bij elke vondst, historisch of actueel, zette hij zichzelf of een ander aan het werk om er een verhaal aan te breien. Vooral de ruimtelijke ontwikkeling van Eefde bleef Johan op de voet volgen. Waarmee hij de verdenking op zich laadde pas met de kroniek te willen verschijnen als het dorp 'áf' was. Die aanpak verklaart (althans voor een deel) dat het boek de vorm van een olifantsdracht aannam, met alle herschrijvingen en correcties van dien. Op zeker moment hebben enkele redactieleden met donder en bliksem moeten dreigen om de zoveelste absoluut ultieme deadline te halen. Overigens moet ondergetekende hier wel kwijt dat de overige redactievergaderingen zich kenmerkten door een werklust in amicale sfeer.

De stijlvolle vormgeving van de kroniek hebben we aan Wijtse Doevendans te danken, elke pagina kwam van zijn hand, evenals vele foto's. Met name het front is een boeiend beeldrijm met het 'verknipte' Eefde. Gert Kale heeft de hele Eefdese middenstand bezocht en beschreven, alsmede het goeddeels door wijlen Rudy Beernink aangedragen materiaal over het Eefdese onderwijs geredigeerd. Annie Nijenhuis en Bettie Dijkerman kamden de geschiedenis van zo'n negentig min of meer monumentale boerderijen uit. Piet Staal wist tientallen sponsoren en subsidieverstrekkers te strikken, waarbij hij laatstgenoemden telkens weer wist te bewegen hun toezeggingstermijn op te rekken. Ondergetekende deed een groot deel van de interviews met bijzondere mensen en schreef ook het hoofdstuk over de oorlogsperiode. Maps Adriaanse tenslotte was spontaan bereid om alle teksten en illustraties op fouten na te vlooien en te corrigeren. Een monnikenwerk waarvan ze naar eigen verklaring genoot.

Burgemeester van 't Erve en Willy Holtslag

Broer en zus Jansen op de Haar

Nadat ook Johan zijn gratis boek uit handen van ceremoniemeester Henk Bruil ("een prachtig resultaat") had ontvangen gaf een deel van de zaal zich over aan de evergreens van en aan een filmvertoning over Eefde uit de jaren zestig. Een ander deel spoedde zich op een sein van Henk naar het belendende dorpscentrum het Hart om de bestelde kronieken te betalen en op te halen. Dat liep voortreffelijk met behulp van pinautomaten en Jan Stegeman die met een ZEGO-pet op de toeloop regelde. De soepele totaalregie daar was in handen van penningmeester Koos Bleeker. Een paar honderd bezoekers gingen met een of meer kronieken de deur uit.
Een hoogbejaarde dame kon haar nieuwsgierigheid niet bedwingen en begon direct te lezen. "Geweldig," riep ze al na een kwartier, "heel Eefde van de laatste honderd jaar komt erin tot leven."

Kwartet Romantique

Jan Stegeman en de rij wachtenden *Foto's: Erna de Ruiter*

YAD VASHEM ONDERSCHEIDING *

Henk Bruil

Op 3 september 2002 namen Hanneke Carmiggelt en haar zus Marga de Yad Vashem onderscheiding in ontvangst die postuum was toegekend aan het echtpaar Johan en Christina van Proosdij-Carmiggelt uit Epse, oom en tante van hen. De plechtigheid vond destijds plaats in de synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente in Rotterdam.
Eind oktober 2015 kwam Hanneke in het Tramstation om deze onderscheiding te schenken aan De Elf Marken en te overhandigen aan onze voorzitter Willy Holtslag. Haar verklaring waarom ze dit deed was: "Hoewel ik lid ben van het Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem, vind ik dat deze onderscheiding bewaard moet worden in het werkgebied van jullie vereniging, Epse maakt immers deel uit van de voormalige gemeente Gorssel. Daarbij komt, dat ik geen kinderen heb en Marga is het met mijn mening eens. We weten dat hij in de toekomst bij De Elf Marken goed wordt bewaard."

Het verhaal achter de onderscheiding

De medaille vertelt het verhaal van Daan en Regina ('Gien') Grunwald-Speelman. Zij trouwden op 12 mei 1943 nadat hun ouders waren gedeporteerd. In oktober 1943 moesten ze hun huis in Amsterdam-Oost ontvluchten en werden ze ondergebracht bij Willem en Fietje van der Kulk-Klapwijk aan de Verlengde Engweg in het Noord-Hollandse Laren, bekenden van Daan. Willem van der Kulk (1891-1970)

was voor en na de oorlog bekend als schrijver onder het pseudoniem Willem van Iependaal; hij schreef poëzie, romans (onder andere Polletje Piekhaar), hoorspelen en toneelstukken. Alleen Daan kon in Laren blijven, Willem van der Kulk moest zelf tijdelijk onderduiken omdat hij op de lijst stond om gearresteerd te worden: hij had geweigerd lid te worden van de Kultuurkamer.
Gien werd in november 1943 ondergebracht bij Jan en Mary Veltkamp-van der Kulk in Eefde. Jan Veltkamp, ambtenaar bij de gemeente Gorssel, deed allerlei verzetswerk en 'organiseerde' de benodigde documenten. Gien had geen uitgesproken Joods uiterlijk en met geblondeerde haren kon ze zich in Eefde redelijk vrij bewegen, ze verbleef daar tot juli 1944. Toen het bij de Veltkamps te gevaarlijk werd, is ze door toedoen van Jan Veltkamp ondergebracht bij het al wat oudere, kinderloze echtpaar Willem en Josephine van Proosdij-Carmiggelt aan de Dortherweg in Epse. Daar verbleef Gien, voor buitenstaanders als 'huishoudster', tot februari 1945, toen ze vanwege oorlogshandelingen uit Epse moest vertrekken. Ze koos ervoor om weer naar Laren te gaan en maakte de negentig kilometer lange tocht te voet. Daar trof ze Daan aan bij de familie Van der Kulk.
Gien: "We bleven daar bij die geweldige mensen tot 11 juni 1945 en we denken met de diepste dankbaarheid aan hen en evenzeer aan de families Veltkamp en Van Proosdij. Kort na de oorlog vertrokken ze naar de Verenigde Staten van Amerika.
In zijn brief aan de beoordelingscommissie van Yad Vashem schrijft Daan Grunwald dat hij en Gien het als een 'mitswa', een opdracht, beschouwden om de namen van deze drie families voor altijd vast te leggen, hetgeen dus in 2002 tijdens de uitreiking van de medaille is gebeurd. Helaas was Daan enkele maanden tevoren op 89-jarige leeftijd overleden en Gien, inmiddels 86, wilde de lange reis naar Rotterdam niet meer ondernemen. Zij werd vertegenwoordigd door haar dochter Ineke en haar schoonzoon Jerry Lind.
De onderscheidingen werden in ontvangst genomen door respectievelijk zoon Jan van der Kulk, zoon Hans Veltkamp en Hanneke Carmiggelt en Marga Meijnen-Carmiggelt, beiden een nicht van de geëerden.

Naschrift:
Nadenkend over het verhaal van Hanneke schoot Willy Holtslag de naam Willem Carmiggelt te binnen. In haar privéarchief trof ze een foto aan van Willem Carmiggelt en een kopie van het titelblad van een dichtbundel van hem. Willem Carmiggelt (1922-1945) was de in de oorlog omgekomen broer van Hanneke Carmiggelt en dus een neef van de familie Van Proosdij-Carmiggelt. Willy had de foto en de kopie ooit gekregen van Hendrik Blankenberg (85). Samen met twee dochters van Hendrik is Hanneke daarna bij Hendrik op bezoek geweest. Blankenberg vertelde dat de boerderij Braakhekke in Harfsen een doorgangshuis was voor onderduikers, in totaal wel een 40-tal. Hendrik kon zich goed herinneren

dat er werd gekaart met de jongens op de boerderij of in een kippenhok waarin ze verbleven. Willem Carmiggelt is er maar kort geweest en na zijn vertrek vermoedelijk in Deventer gearresteerd, hij zat in het verzet. Zijn valse persoonsbewijs vermeldde de naam Wim Coster, zo kon hij blijven ondertekenen met zijn initialen W.C. Willem overleed in krijgsgevangenschap op 4 januari 1945 in Lager Rodgau bij Dieburg en is op 10 juli 1951 herbegraven op het Nationaal Ereveld Loenen. Willem schreef gedichten, zijn vader heeft ze na de oorlog verzameld en in boekvorm uitgegeven. Alle familieleden, vrienden en personen die een rol hadden gespeeld in het leven van Willem, dus ook de familie Blankenberg, kregen naast het overlijdensbericht later een exemplaar van de dichtbundel.

Schenking van de Yad Vashem onderscheiding aan De Elf Marken
links: Hanneke Carmiggelt *Foto: Roel Hendriks*

* De Yad Vashem onderscheiding is een Israëlische onderscheiding die wordt toegekend aan mensen die, met gevaar voor eigen leven, Joodse landgenoten hebben weten te redden uit handen van de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Voorzijde medaille

Achterzijde medaille

Logo uit de bundel 'Zes gedichten' van Willem Carmiggelt

REHOBOTH IN JOPPE (3)

Henk Hietbrink

De auteur schreef eerder over Rehoboth in Joppe (Ons Markenboek, 33e jaargang, nr. 1, p. 23 en nr. 2, p. 41). In die artikelen schetste hij het ontstaan van het gebouwtje en de vereniging Rehoboth en vertelde hij over de verenigingen die er gebruik van maakten.
Onlangs is bekend geworden dat de vereniging Rehoboth is opgehouden te bestaan. Voor het gebouwtje, dat nu in eigendom is bij de diaconie van de Protestantse Gemeente Gorssel, wordt een nieuwe bestemming gezocht.
Er zijn nog meer herinneringen aan het markante gebouwtje aan de Dommerholtsweg in Joppe verbonden en daarover gaat het in het verhaal hieronder.

In navolging op de artikelen (1 en 2) van Rehoboth in Joppe, ben ik verder gaan zoeken naar verhalen van mensen die direct of indirect betrokken zijn geweest met het gebouwtje aldaar.
En zo kwam ik uit bij onder anderen Paul Kluwer en ik vroeg hem wat hij zich nog kon herinneren van het laatste oorlogsjaar, toen hij woonachtig was op het ouderlijk huis 'Jolijt' (gelegen naast Rehoboth). Toen ik zijn verhaal gelezen had, ben ik verder op zoek gegaan naar 'bewoners' van Rehoboth.
Het gebouwtje bestond slechts uit een klein zaaltje, een halletje en een toilet.
En toch heeft het tot de bevrijding meerdere gebruikers en bewoners gekend.

Paul Kluwer vertelt
"In het laatste oorlogsjaar heeft Rehoboth onderdak geboden aan een groepje kinderen van de Montessorischool uit Deventer. Een leerkracht (was het juffrouw Broeder?) kwam op de fiets, met gevaar voor eigen leven, uit Deventer om de kinderen uit Joppe les te geven, onder meer aan Heleen en Evert Kluwer van Octavo (Joppelaan) en de kinderen De Vries van Het Vriesink (Eikeboomlaan): Lucie, Olga en Herman Helmich. De school in Deventer was gesloten omdat het op de weg, door talloze beschietingen van alle verkeer door vliegtuigen, te gevaarlijk was. Deventer was door de bombardementen op de IJsselbruggen meer dan gevaarlijk. Er vielen bijvoorbeeld voltreffers op het gymnasium aan de Nieuwe Markt.
In Joppe waren verschillende woonhuizen gevorderd door de bezetters. De bewoners zochten meestal bij buurtbewoners onderdak. De familie De Vries (Helmich en Mienke met hun drie kinderen) konden in Rehoboth terecht. Vlak voor de bevrijding (6 april 1945) trokken de Duitsers zich terug en kon de familie De Vries weer terug in hun huis om in de eigen kelder te kunnen schuilen.

Ook Jolijt van de familie Kluwer-Rahusen was gevorderd en wel door een afdeling van het Duitse Rode Kruis. De bewoners, Nico en Bé met hun drie kinderen Boudewien, Machteld en Paul, vonden onderdak op 'Simpang Ampat' (nu De Viersprong) op de hoek Dommerholtsweg/Huzarenlaan. Hier maakten ze ook de colonne van de Canadezen mee voor de oversteek van de IJssel op 11 april 1945. Het was een eindeloze file van amfibietanks, pontondragers, tanks, pantserwagens, brancardiers en allerlei legervoertuigen.

Huize Jolijt *Foto: Henk Hietbrink*

De evacués op Jolijt, ds. Herman Valeton met zijn zonen Michiel en Hans, en Jeannetje du Marchie van Voorthuijzen met twee dochters Maurice en Sonja, trokken zich terug op Laetitia, een verbouwde garage met atelier (naast Jolijt, vlak achter Rehoboth). Toen de Duitsers zich terugtrokken konden ze van de kelders van Jolijt gebruik maken. Daar kwamen ook nog graaf Wolff zu Metternich met vrouw en dochter schuilen. Zij waren van kasteel Hillenraad te Swalmen bij Roermond geëvacueerd en woonden in een zomerhuisje aan de Merelweg (Epse) zonder kelder. (Uit een later schrijven van Olga de Vries blijkt dat ook zij met ouders, broer en zus zich schuil hielden in de kelder van Jolijt.)

Op Jolijt dienden de appelrekken als bed. Hier heerste spanning door het schieten en knallen, en de hilariteit van de idiote situatie. Het was krap met negen mensen in twee kleine kelders.
Toen Gorssel op 6 april bevrijd werd, vroegen zes Canadese soldaten onderdak, dan hoefden ze niet in een tentje te slapen. De bewoners sliepen beneden, vlak bij de kelderingang, maar de militairen vonden het geen probleem om boven te slapen."

In een volgende uitgave van Ons Markenboek gaat het over de al genoemde familie De Vries. Vader, moeder en drie kinderen hebben in de laatste drie maanden van de bezetting onderdak gevonden in Rehoboth.

BOERDERIJ REUVEKAMP

Ap ten Have

Boerderij Reuvekamp lag aan de rand van de bebouwde kom van Gorssel met als adres Kamperweg 9. De boerderij komen we voor het eerst tegen in 1731. Reuvekamp werd begin jaren tachtig van de twintigste eeuw afgebroken: de gemeente Gorssel had grond nodig om uit te breiden. Een van de wijken die op de gronden van de boerderij zijn verrezen kreeg de naam Reuvekamp.

Situatieschets omgeving Reuvekamp

Eerste bewoners: Gosens

Als eerste bewoners van Reuvekamp vinden we in 1731 Garrijt Gosens, geboren op 11 oktober 1696, in 1731 gehuwd met Fenneken Derks Ruvekamp (Reuvekamp), geboren op 6 juli 1704.

Garrijt Gosens was een zoon van Gosen Jansen en Jenneken Gerrits en Fenneken Derks was een dochter van Derk Janssen op Kleinderkamp en Aaltjen Garrits. Mogelijk heeft het boerderijtje Kleinderkamp aan de overkant van de Kamperweg gestaan, waar nu de vierroedige hooi/zaadberg staat. Uit de kadastergegevens uit 1832 blijkt dat de boerderij Kleinderkamp toen al was afgebroken. De betrokken percelen, groot 2.18.10 ha, waren in 1832 eigendom van de familie Hassink. Hiervan werd perceel 528 groot 7.8 ha vermeld als 'berg en erf' (normaal is dat huis en erf). Omdat hun dochter Fenneken, hierboven vermeld, al Ruvekamp werd genoemd, wil dat zeggen dat haar ouders toen ook op Ruvekamp woonden.

Garrijt en Fennekens zoon Gosen Garrits, geboren op 24 juni 1736, is in 1768 getrouwd met Geertjen Philips Roeterink. Uit dit huwelijk werden geboren Garritjen (1768), Theune (1770), Aaltjen (1772) en Gosina (1774). Na het overlijden van Gosen Garrits Reuvekamp in 1774 is Geertjen Philips Roeterink hertrouwd met Albert Jansen/Klaphekke, die later dus ook Reuvekamp werd genoemd. Uit dit huwelijk werden geboren: Jan Willem (1776), Philippus (1779) en Jenneken (1782). De jongste dochter uit het eerste huwelijk, Gosina Reuvekamp (1774) trouwde in 1795 met Jan Diekeman/Dijkerman, geboren op 17 januari 1773 als zoon van Garrit Diekerman/Dijkerman en Aaltjen Jansen/Klaphekke. Het paar ging wonen op boerderij Reuvekamp en zette het bedrijf voort. Uit hun huwelijk werden acht kinderen geboren met als achternaam Dijkerman.

Na het overlijden van Jan Diekeman/Dijkerman op 6 mei 1814 vertrok zijn vrouw met de nog thuis wonende kinderen omstreeks 1815 naar boerderij Hassink bij het landgoed Het Hassink in Epse. Zij trok daar in bij haar zoon Gerrit (Dijkerman), die er als knecht had gewerkt en er wegens vertrek van de toenmalige pachter de nieuwe pachter werd.

Volgende bewoners: Hassink

Die toenmalige pachter van boerderij Hassink was Jan Gerrits Smoddies, geboren in 1768. Smoddies was de naam van de boerderij waar hij geboren was, maar hij heeft later de naam van Jan Hassink aangenomen; hij was een zoon van Gerrit Smoddies en weduwnaar van Maria Driessen. Hij was in 1791 in Bathmen hertrouwd met Teuntjen Littink. Uit hun huwelijk werden zeven kinderen geboren. Hij vertrok op zijn beurt rond 1815 met zijn gezin naar de boerderij Reuvekamp in Gorssel om die verder voort te zetten.

Oudste zoon Manes Hassink, geboren op 20 november 1792, was opvolger op Reuvekamp. Hij was in 1821 gehuwd met Teuntje Vrolijk, in 1795 geboren in

Bathmen. Uit dit huwelijk werden geboren: Willem (1825), Engbert (1828, jong overleden), Willemina (1830) en Egbert (1834). Na het overlijden van zijn vrouw Teuntje Vrolijk is Manes in 1836 hertrouwd met Derkjen Waaijenberg, in 1807 geboren in Brummen. Uit dit huwelijk werd een dochter geboren.
In 1832 was volgens het kadaster boerderij Reuvekamp, bestaande uit een groot aantal percelen, bijna 20 ha groot. Het was toen in hoofdzaak een akkerbouwbedrijf. De oudste zoon uit het eerste huwelijk Willem Hassink (1825) trouwde in 1866 met Rika Johanna Barmentloo (geboren in 1836.) Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren. Willem en Rika Johanna hebben het bedrijf voortgezet. Na het overlijden van Rika Johanna Barmentloo in 1871 is Willem Hassink in 1873 hertrouwd met Janna Dijkman, geboren in 1843 in Laren. Uit dit huwelijk werden geboren: Hendrik Richard Johannes (1874), Johanna (1875) en Derkje (1878). Zoon Hendrik Richard Johannes (Hendrik) uit het tweede huwelijk was opvolger op het bedrijf; hij trouwde in 1904 met Geertjen Boschloo, geboren in 1880. Uit dit huwelijk werde geboren: Johanna Willemina (1905), Anton (1907) en Gerritdina Johanna (1917).

De boerderij

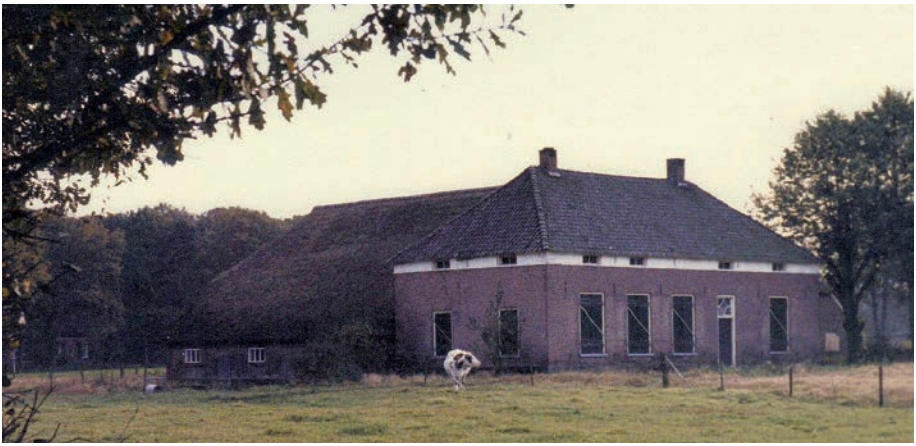

Boerderij Reuvekamp voorzijde, vóór de afbraak in 1980 *Foto: familie Haijtink*

In de eerste helft van de negentiende eeuw liet de familie Hassink een nieuwe boerderij bouwen. Het was een grote statige T-boerderij van ongeveer 18 meter breed en totaal meer dan 25 meter lang. Hierin was ook een aantal bedsteden en boven waren een meiden- en een knechtenkamer. Er zat nog een mooie ouderwetse schouw in en ook een ingemetselde oven met een metalen deur. Hierin is meer dan honderd jaar lang brood gebakken.

Boerderij Reuvekamp achterzijde *Foto: familie Haijtink*

In het achterhuis was aan de ene kant stalruimte voor koeien en aan de andere kant een paar varkenshokken en drie paardenstallen. Daarnaast een lange en brede schuur met zowel aan de voorkant als de achterkant twee grote dubbele deuren waar men wel met twee wagens, geladen met hooi of graan naar binnen kon rijden. In deze schuur was stalruimte voor jongvee, een paar varkenshokken en een afgetimmerde ruimte voor de koets. Een koets werd vroeger gebruikt om mee naar de kerk of op visite te gaan, maar ook bij trouwen en begrafenis. Vele jaren later, toen de koets versleten was, werd deze ruimte gebruikt voor de berging van werktuigen en machines. Eveneens was er een schuurkamer in afgetimmerd waarin een tafel en een paar stoelen stonden, maar ook een fornuispot waarin vroeger het water werd gekookt dat nodig was om de haren van het geslachte varken af te krijgen. Verder werden in de fornuispot ook wel aardappels gekookt om aan de varkens te voeren en bijvoorbeeld voor het opkoken van wasgoed. Er waren ook nog een paar kippenhokken en wat zaad- en hooibergen.
De familie Hassink stond bekend als vooruitstrevende boeren die het bedrijf goed runden. Oorspronkelijk was het, zoals vermeld, hoofdzakelijk een akkerbouwbedrijf, maar later werd het een gemengd bedrijf met koeien, varkens en kippen.

Hooiberg op de kruising Kamperweg-Kwekerijweg *Foto: familie Haijtink*

Nieuwe bewoners

Waarom Hendrik Hassink op een gegeven moment heeft besloten om op zijn grond aan de Kamperweg 3 een nieuwe kleinere boerderij te laten bouwen is onduidelijk. Misschien was het omdat hij het wat kalmer aan wilde doen of waren er mogelijke problemen in de toekomst zo dicht bij het dorp. Hoe het ook zij, omstreeks 1928 is hij met zijn gezin naar de nieuwe boerderij gegaan. De oude boerderij Reuvekamp met ongeveer 9 ha grond werd in 1928 verpacht aan Gerrit Cornelis (Gerrit) Wilbrink, geboren op 15 mei 1886. Gerrit Cornelis was gehuwd met Hendrika Memelink, geboren in 1893 in Steenderen. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren. Gerrit Wilbrink heeft zich op Reuvekamp snel aangepast en het bedrijf voortvarend voortgezet.

De oudste zoon Albert (Ab) Wilbrink werd geboren op 10 november 1916 en trouwde in 1948 met zijn buurmeisje Berendina (Dina) Leunk, in 1915 geboren op boerderij Grooterkamp. Vanaf 1952 stond het pachtcontract op hun naam en zij hebben het bedrijf verder voortgezet. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren. Inmiddels was er in de loop der jaren grond bijgepacht en hadden ze een mooi groot bedrijf met gemiddeld achttien melkkoeien met bijbehorend jongvee, wat varkens en kippen. Ab was een echte liefhebber van paarden en heeft heel lang het boerenwerk met meerdere paarden gedaan: pas in 1968 kocht hij de eerste tractor. Hij was boer in hart en nieren en had ook echt verstand van zijn vee. Zo was hij, net als zijn vader, deskundig wat betreft het afkalven van koeien.

Vaak werd hij er in de buurt bijgeroepen als er een vaars of koe moest kalven. Pas als hij het niet zag zitten moest de veearts komen. Ook was hij degene die in de buurt die castratie van biggen verzorgde.

Afbraak

Door de sterke toename van het aantal inwoners van Gorssel was de gemeente op zoek naar grond voor woningbouw. Omdat boerderij Reuvekamp aan de rand van het dorp lag, zocht de gemeente contact met de familie Hassink met de vraag of men bereid was om de grond te verkopen. Aangezien de boerderij oud was en eigenlijk totaal vernieuwd moest worden was dit een passende oplossing. Daarbij werd overeengekomen dat pachter Ab Wilbrink, wiens pachtcontract per 22 februari 1976 eindigde, vanaf die datum tot zijn pensioen een baan kreeg aangeboden bij de gemeente en voorlopig nog kon blijven wonen. Inmiddels was de wijk Smitskamp in aanbouw en daar is de familie Wilbrink in 1979 gaan wonen. Daarop volgden de uitbreidingswijk Haerkamp en vervolgens wijk Reuvekamp, beide dus op grond van de oorspronkelijke boerderij Reuvekamp die begin jaren 1980 is gesloopt.
Van de grote statige boerderij Reuvekamp is slechts de naam terug te vinden in de hiernaar genoemde woonwijk de Reuvekamp.

Bron: Gerrit Wilbrink en Jan Braakhekke

EEN OUDE WANDELING OPNIEUW VERTELD (2)

H.J. Jansen op de Haar †

Na het overlijden van Henk Jansen op de Haar op 9 januari 2006 werd een groot gedeelte van zijn archief geschonken aan de Historische Vereniging De Elf Marken.
In Ons Markenboek 23e jaargang, nr.1, p. 26 (januari 2005) beschrijft Henk Jansen een wandeling over de Gorsselse Heide. Hij sluit het artikel af met de zin: misschien tot een volgende wandeling door onze mooie gemeente. In zijn archief vonden we een ongedateerde en onvoltooide kladversie van 'Een oude wandeling opnieuw verteld (2)', dit keer rond 't Joppe. We willen dit verhaal graag in zijn geheel aan de lezers doorgeven.
Hier en daar is ter wille van de leesbaarheid en de actualiteit een kleine aanpassing in de tekst aangebracht.

De handwijzer bij de Zessprong *Foto: Arjan Meijerink*

Henk Jansen op de Haar vertelt.
"Bij onze wandeling (zie Ons Markenboek 23e jaargang, nr. 1) hebben wij de lezers beloofd meerdere wandelingen te publiceren indien er belangstelling voor blijkt te zijn. Van verschillende kanten is er naar gevraagd, zodat besloten is nog een keer te starten bij de Zessprong *(nu Zevensprong, Dortherdijk, red.)* en te beginnen bij de Eikeboomlaan richting Joppe.

Route
Vanaf de Zessprong via de Eikeboomlaan in noordelijke richting naar Joppe. Na 150 m. bospad rechts in en bij de splitsing links aanhouden ('Waterwingebied').

't Eesterhold
Achter de sloot zien we een weiland dat hoort bij boerderij 't Eesterhold. 't Eesterhold wordt in de 15e eeuw al genoemd en hoorde later onder de boerderijen van 't kasteel 't Joppe. Boerderij 't Eesterhold is de meest westelijk gelegen boerderij van de grote marke Harfsen en was al in de vijftiende eeuw bekend. In 1421 wordt de boerderij namelijk vermeld als halfgewaard erf in genoemde marke. We nemen aan dat de naam Eesterhold of Eesterholt verwijst naar het bos van de marke Eschede, op dezelfde manier als we de Eesterbrink kennen en de Eesterhoek, de plek waar in de loop der eeuwen 't Eschede stond. Joppe behoorde ook tot de marke Eschede. In 1832 was A.H. van Markel Bouwer eigenaar van 't Eesterhold; hij had ook 't Joppe in bezit. Laatste pachter was A. Smeenk, tot 1962. Daarna nam H. Schut het bedrijf over: hij kocht de boerderij en pachtte de grond. Er werd een nieuwe woning bijgebouwd en ook ruimte voor vee, waarna de oude boerderij buiten bedrijf werd gesteld.

Boerderij 't Eesterhold *Foto: eigen archief*

Route
Bospad blijven volgen en de bocht naar links aanhouden. Na de bocht naar links komen we bij de markepaal (inmiddels vervangen door een grenssteen, red.) van de marken Eschede, Eefde en Harfsen.

Markegrenzen
Op dit punt kwamen drie marken bij elkaar. Naar het oosten ligt de marke Harfsen, in zuidelijke richting de marke Eefde en ten slotte in zuidwestelijke richting de marke Eschede. De markepaal van Eefde is indertijd gestolen en nu is er nog een stenen paal over, die indertijd bij de marke Eschede hoorde. Onze vereniging heeft met toestemming van mevrouw De Maes Janssens *(mevrouw L.F.M. de Maes Janssens-von Heyden, 1920-2011, red.)* eigenaresse van deze grond, de paal in beton verankerd, zodat diefstal nu uitgesloten moet worden geacht *(inmiddels is de paal vervangen door een grenssteen, red.).* De grens tussen de marke Harfsen en de marke Eefde wordt gevormd door de Eikeboomlaan, kruist de Dortherdijk en gaat verder via de Elzerdijk tot het Twentekanaal nabij 't Waldhoorn. De oostgrens met Harfsen houdt hier op en gaat aan de zuidkant van het kanaal verder in de Startdijk (oostzijde grenst met de marke Almen), en gaat via de Mastlerweg door tot aan de Berkel.

De grenssteen van de marken Eschede, Eefde en Harfsen *Foto: eigen archief*

Route
Vanaf de oude markepaal gaan we de noordelijke richting in, over een brugje in het peppellaantje (een pad tussen de weilanden van Joppe en Eesterhold). Bij vochtig weer kan het pad glad zijn!

Peppellaantje

Bij de ingang van het peppellaantje ligt een brugje over een diepe sloot, die in 1699 werd gegraven door toenmalig eigenaar van 't Joppe Willem van Suchtelen, die daarvoor op het matje werd geroepen door de marke van Eschede. Uiteindelijk bleef de grote sloot bestaan en de daarbij gepote bomen ook. De ruwe kanten aan het pad zijn een prachtige plek voor vogels en insecten.

Route
We komen weer bij een brugje en zien voor ons de Engbertskamp. We gaan nu links en laten de kamp rechts liggen. We komen weer bij een brugje over een leidingsloot (afvoer van water naar andere leidingen). Na het brugje stijgt het pad dat ons leidt naar het Koepelbos met koepel.

Theekoepel

De oude 18e-eeuwse theekoepel is wegens vele vernielingen niet meer in gebruik als theekoepel, en evenmin als ijs- of wijnkelder. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte de koepel ernstig beschadigd en hoewel hij na de oorlog werd hersteld werd hij niet meer als zodanig gebruikt. De koepel is een tijdlang in gebruik geweest als onderkomen voor de kabouters van de Scouting, maar inbraak en vernieling maakten hier een droevig einde aan. Voor de kinderen was het een prachtige plek. Hier werd menig kabouterverhaal verteld.

Route
Hier komen verschillende wandelpaden bij elkaar, maar wij gaan naar links richting het sterrenbos (stervormige bebossing en aanleg van paden) westelijk van huize Joppe. We komen dan over een brugje in genoemd bos en komen uit op de oprijlaan van huize Joppe. (Vanaf de oprijlaan kunnen we links langs een grote vijver lopen en dan volgt een laan omzoomd met beuken (het beukenbos draagt de naam 't Zutphensebos en de weilanden links heten sterrenweidens). Overal zien we sloten en als we bijna bij de Eikeboomlaan zijn, kunnen we linksaf een bosje in, dat ons weer bij de markepaal brengt. Dan kunnen we weer via de Eikeboomlaan terug naar de Zessprong.)
Maar wij lopen de oprijlaan verder af.

Huize 't Joppe

Huize 't Joppe (in de volksmond kasteel 't Joppe) is ontstaan in de marke Eschede, toen een Gorsselse boer, woonachtig op boerderij Groterkamp in de marke Gorssel, een schaapsdrift kocht in de marke Eschede.
De heide begon al bij het dorp Gorssel en de woeste gronden liepen door tot aan het oude dorp Harfsen. Vermoedelijk hield de boer ook schapen in de marke Gorssel, maar de wei is bij de buurman altijd mooier en groener en misschien is dat zijn reden geweest om de schaapsdrift te kopen De werkelijke reden wordt in het markeboek van Eschede niet vermeld (we schrijven het jaar 1595).

Huize Joppe *Foto: eigen archief*

Het tegenwoordige huis Joppe is rond 1740 gebouwd door Geertruid van Markel, jongste dochter van de Deventer burgemeester Hendrik van Markel. Zij was getrouwd met Arnold Bouwer, die ook burgemeester van Deventer was. Zij lieten ook de bossen aanleggen. Vervolgens wisselde het huis enkele malen van eigenaar, waarna het in 1828 werd gekocht door A. Brants (schoonzoon van de dichter Staring), die in 1862 op 't Joppe overleed. Het huis en landgoed kwamen daarna in handen van F. baron van Hövell tot Westerflier en Wezeveld, die ook de neogotische kerk in Joppe liet bouwen.

Route
Wij laten de grote vijver dus links liggen en lopen de oprijlaan af. Op het eind van de oprijlaan kunnen we dan naar links een pad in en komen zo bij de 'kasteelboerderij' van de familie Groot Koerkamp.
Het pad rechts langs de boerderij heen brengt ons bij de vroegere boerderij de Uithoek bij de Eikeboomlaan. Vandaar kunnen we links naar de Zessprong.

'Kasteelboerderij'
Als men op het plein voor het landhuis stond, zag men links de oorspronkelijke 'kasteelboerderij', die rond 1815 werd afgebroken en rechts stond nog een tuinmanswoning met bijgebouwen. Op 13 oktober 1862 werd deze tuinmanswoning een prooi van vlammen. De woning, het koetshuis en een aangebouwde kamer, met daarin een zeer waardevol kabinet met zeldzaamheden die door de toenmalige eigenaar A. Brants waren verzameld, brandden tot de grond toe af. De tuinmanswoning werd herbouwd aan de oprijlaan en het koetshuis met woning werd oostwaarts herbouwd.
Als eerste bewoner van de 'kasteelboerderij', die dus voor 1815 aan de linkerzijde van de hoofdingang van het kasteel in het weiland lag, vinden we Berend Reints, een zoon van Jan Reints, die op de Frankenstede woonde in de marke Gorssel. (Het Frankengoed is een bekende naam in de Bosterhoek aan de Ravenweerdsweg in Gorssel.) Jan Reints wordt opgevolgd door zijn zoon Berend, die zich Berend Jansen (zoon van Jan) noemt. Een dochter trouwde in 1815 met Jan Tuitert, en in 1818 is voor deze Jan Tuitert een nieuwe boerderij op de huidige plek gebouwd, 150 meter westwaarts. In 1835 vinden we als bouwman Albert ten Have, gehuwd met Wilhelmina Tuitert, die in 1860 is overleden. Ten Have huwde met H. Nijkamp en overleed in 1882. Zijn vrouw en kind vertrokken naar Laren en op 1 februari 1883 werd Johannnes Haarman pachter. Hij werd opgevolgd door zoon Jan, maar deze bleef kinderloos en op de boerderij kwam zijn neef Hein Groot Koerkamp als pachter. Hein Groot Koerkamp gaf op zijn beurt het bedrijf door aan zijn zoon. In 1945 werd de boerderij door een V-1 getroffen en na de oorlog werd hij weer opgebouwd.

Naschrift redactie
In de aantekeningen van Henk Jansen op de Haar vinden we in het lijstje met te beschrijven wetenswaardigheden uit de wandeling onder meer nog het waterwingebied en het exercitieveld dat in de buurt van 't Joppe lag met de weg erheen (de Marsweg). De auteur is er niet meer aan toegekomen.

ONS SAKSISCH DIALECT

Wim Rood

't Was potduuster, toe'w ons in 't holst van de nacht ut laplazers schrokken van 'n heibels kabaal bene-jen in ons huus. Stokstief zatten wie-j recht aoverende in bedde mekare veraltereeerd an te kieken en dachten op dat moment 't zelfde: "noe bunt wiele an de beurte; inbraekers!"
'n Hötjen rommel'n 't nog vedan, doornao bleef alles stille, jao zelfs moesstille.
Slaopereg en knap nötteleg in de kop strompel'n ik op mien blote plarken, un betjen höbbeleg de trappe af. In 't pikkeduuster stoeken ik op 'n hoor nao in 't lange veuraover, deur da'k de onderste trae aover 't heuf zagge. Veurzichteg loerden ik um 't heuksken de kökk'n in. Alles stond op zeen plaatse. Niks an de hand. Ok in de achterkamer leek alles röstig. Maor toen 'k de veurkamerdeure op 'n kiertjen zetten, zag 'k gelieke wat d'r an de knikker was. Twee planken met stapels beuke waar'n spontaan uut de kaste umme neer -ekommen en met völle kabaal; op de estrikken vloere -ekletterd. Da's gelukkeg schrik um niks. 't Passen mien dan ok heel bes, dat 's mans de raegen met piepestellen keersrecht uut de lucht kwam soezen, zoda 'k mooi tied hadde op mien ve-drag de pröttel weer t rechte te maken. Want zo was vrogger in Aefde 't gezegde toch: 'raegent ut recht umme neer, dan raegent ut margen ok weer'. Alle tied dus.
Um die trop beuke weer netjes gesorteerd en op riege in de kaste te kriegen is gauwer -ezeg dan gedaon. Umsgeliek raak ie an 't laezen en veur da-j 't good en wel in de smiezen hebt, steet de middagpot al op taofel. Mien oge was namelek op 'n klein beuksken -evallen, da 'k zo'n darteg jaor -ele-jen in de bekende beukenstad Bredevoort op de kop -etikt hadde.
De titel was: Een Schêpel Mankzaod. "Riemsels", zoas de dichter ze neumt in 't dialect -eschreven deur D.H. Keuper.

Mankzaod: dat is zaod woor wat an mankeert. D'r kan zaod van distels of klissen tussen zitten. De dichter bedoelt hiermee, dat zeen riemsels wel 's wat staekeleg kunt aoverkommen. Hee meent ut neet zo kwaod zeg-e zelf, maor 't kan wel's good waen um 'n lilleken uutwas onder 'n vergrootglas te bekieken. Dat veroorzaakt mangs wel's wat schrik. Gifteg kruud tref-ie in zeen gedichten neet an. Heel enkeld gebruukt-e zelfs 'n ABN woord allene um te riemen. 'Want', schrif -e: 'met wat pappen en wat liemen, wil 't ok nog riemen'.
Keuper (1877-1938) zag 't daglich in Breedenbroek en aoverleed in Dinxperlo. Heel bekend waar'n zeen präötjes in 't dialect onder de name Jan Willem uut 't Goor.
Noe 'k toch aover ons dialect hebbe, mot ut mien van 't harte, dat ondanks intensieve bemeujenissen van 'n antal veuranstaonde leu, onze spraoke nog altied neet officieel als taal is erkend, zoas bie-j veurbeeld 't Fries. 't Gebied van ons Saksisch dialect is ontieglek uut-estrekt. Allene die wetenschap zol al 's tut verbeelding motten spraeken um ons rieke en klankvolle dialect tut taal te verheffen. Want klankvol ís ons dialect. Butenstaonders kunt vake moeilek de juuste klank uut den hals kriegen. Luuster maar 's hoe ze op radio en tillevisie 't woord höken mishandelt. 't Geet van hooken, heuken, 't liekt d'r neet op.
In 't gebied van ons dialect ('t woord plat wi'k neet heur'n) wod'n woorden plaatselek wel 's wat anders -eschreven of uut-espraoken, maar verstaon en begriepen doo 'w mekare altied, umda'w alles schrieft zoas wie-j 't zek't.
Keuper zeg dan ok in een van zeen gedichten:
'"k Kan mie-j verstaonbaar maken, in tienmaol groter kring
Dan da'k met enkel Neerlandsch de wiede weerld in ging"
't Gif mien nog altied 'n good geveul, da'k in ons olders huus an de Kapperdiek tweetaleg bun op -egreujd. Want onder mekare praoten in dialect gif ontegenzeggelek 'n geveul da'w biej mekare heurt.
Dat noe nog maar een paar procent van de jongeluu zich in 't dialect uutdrukt is jammer en kump deels veur raekening van de generatie van vlak nao den oorlog. De olders praotten toendertied nog wel in 't dialect onder mekare, maar neet meer met de kinder. Die mossen deurleer'n en later op de grote schole in de stad zich good in 't ABN kunnen uutdrukken. Bange um anders neet veur vol te wod'n an-ezeen of arger nog veur 'n betje gek te wod'n versleten.
't Wil d'r biej mien neet in dat ons dialect helemaol uut de tied raakt. Op 'n paar scholen in de Achterhoek bunt leerbeukskes in 't dialect in gebruuk -enommen. 'n Hendeg beuksken is zelfs in umloop met as titel: 'Achterhoeks veur beginners'. 't Is een taalgids veur toeristen, dagjesluu en inburgeraars. Ok op tillevisie was 'n serie te volgen in 't Twens dialect, namelek 'Van Jongeluu en Olde grond'. Lichtpuntjes bunt d'r dus wel.

De wied en zied bekende meester H.W. Heuvel (1866-1926) uut Laorne zei aover ons dialect: ”Wie het landleven wil schilderen in al zijn kleurigheid, wie den geur der aarde en de ziel van het volk niet verliezen wil, moet schrijven in het dialect”. ’t Bunt neet allene de kleurige klanken, maor ok de rieke woordkeuze die ons dialect zo biezunder maakt. Schaf maar ‘s ’n beuksken an met talloze gezegdes en spraekwoorden in ’t dialect. Ie blieft oe verbazen. Vake mo-j gröllen um de rake en dreuge humor. Mangs ok efkes good naodenken aover de diepe achterliggende gedachte. ’n Paar veurbeelden:

- Good is good en slecht is slecht, of ’t un heer dut of un knecht
- Den langzaam maor gestöreg warkt, krig ’t meeste af zoas hee markt
- Stek ie de neuze in andermans zaken, dan kö-j wel ’s an ’t proesten raken
- Dat de pap wel’s anbrendt is neet slim, at de buurluu ut maar neet markt
- Van ’n slechten betaler mo-j alles annemmen, al is ’t maar un strohalm

Mocht ons dialect ooit in ’t vergaetboek raken, dan besteet de kans dat de toekomstege generaties de mögelekheid misten de rasechte Achterhoeker as mens te leer’n kennen en waarderen.

Ons karakteristieke kleinschalege coulissenlandschap, deur de eeuwen hen ontwikkeld met vake noeste handenarbeid, is hier en door an ’t verander’n in grootschalegheid (bie-jveurbeeeld de megastallen). La’w d’r toch veurzichteg met ummegaon, want wat eenmaol weg is, krie-j neet weer ’t rugge.

An ’t ende van mien prakkezaoties aover ons dialect kan ‘k ut neet naolaoten ’n paar regels uut een van de riemsels van Keuper hier neer te pennen. De titel van ’t gedicht is: Ons Saksich dialect:

Ik schrieve zoo a’k praote,
ons Saksisch dialect
Ik lap et an mien stevels,
as men soms met mi-j gekt
Wat luu vindt et wel aardeg,
maar völle ok verkeerd
Ik schrieve zoo ‘k et praoten
van mien moeder heb -leerd
Um mi-j door veur te schamen,
dat ligt neet in mien aard
Nee, met völ zorg en liefde
mot d’olde klank bewaard
En zo heurt ut toch in onze mooie
Achterhoek, of neet soms

(Uut: Een Schêpel mankzoad, van D.H. Keuper)

SPONSORS VAN DE ELF MARKEN

Almen:
Bouwbedrijf Geers BV, Kapelweg 22A
Geert de Groot fotograaf, Bakkersteeg 2
HCR De Hoofdige Boer, Dorpsstraat 38
Hotel Conferentiecentrum Landgoed Ehzerwold, Ehzerallee 14
Installatiebedrijf Pladdet, Scheggertdijk 41
Loonbedrijf Almen-Harfsen, Kapelweg 22
Ruiterkamp Uitvaartverzorging, Vordenseweg 2

Deventer:
Van Lente Systeemintegratie BV, Herfordstraat 5
Artistique BV, Maagdenburgstraat 32C

Eefde:
Aannemersbedrijf Nengerman, Zutphenseweg 144
Autobedrijf Lenselink BV, Schoolstraat 11
Autoservice Eefde (J. Fomenko), Zutphenseweg 73
Brouwer Autoschade, Teenkweg 4
BWaste International B.V., Zutphenseweg 42
Coöp Versluis, Schurinklaan 16
Dijkerman Rietdekkers, Scheuterdijk 23
Fresco Schilders- en decoratiebedrijf, Kapperallee 61
Gudrun Raiss, Jodendijk 45
Kwekerij De Veldsprong, Scheuterdijk 16
Landgoed het Haveke B&B, Zutphenseweg 113
Majoor Makelaars & Taxateurs, Rustoordlaan 50
Pardijs Installatietechniek, Schoolstraat 48
Schoonmaakbedrijf Frederiks VOF, Julianalaan 37
Te Loo Transportbedrijf, Zutphenseweg 95
Tuincentrum De Blaakhof, De Blaak 15

Epse:
Autobedrijf Preuter, Lochemseweg 15
Chinees spec. & wokrestaurant De Rozentuin, Deventerweg 40
Installatiebedrijf Eefting, Lochemseweg 26
Installatiebedrijf Haarman, Lochemseweg 10

Gorssel:
Bakkerij G. van Helvoort, Hoofdstraat 59
Boertie Optiek, Hoofdstraat 32
Brinkman Super, Nijverheidsstraat 22
Camping Jong Amelte, Kwekerijweg 4
Eetcafé De Hoek, Joppelaan 5
Gorssel Buitengewoon, Kloosterweg 15
Herman Bakker Uitvaartzorg Gorssel, Grooterkamp 48
Kantoorboekhandel Bechtle, Hoofdstraat 40
Keukenstudio Stormink, Hoofdstraat 25
Loonbedrijf H. Boschloo & Zn, Gorsselse Enkweg 2A
Memento Mori Uitvaartverzorging, Hoofdstraat 27

Natuurdrogist Gorssel, Hoofdstraat 36A
René Vos Outdoor & Sports BV, Hoofdstraat 39
Restaurant Elf Uur B.V., Deventerweg 27
Schildersbedrijf D.G. Wesseldijk BV, Hoofdstraat 44
Slagerij Jan Rodenburg, Hoofdstraat 38
Smits van Waesberghe Makelaars, Hoofdstraat 39B
Thoma & Bennink's Landerijenbureau, Hoofdstraat 47
Touwslagerij Steenbergen, Veldhofstraat 10A
Welkoop H.H. Berndsen, Molenweg 38
Weijler & Weijler tandartsen, Hoofdstraat 7

Harfsen:
Aannemersbedrijf Haarman, Lochemseweg 107
André Brummelman Rietdekkersbedrijf, Zeedijk 5
De Haarbroekse Vijvertuin, Harfsensesteeg 40
Fa. Beltman, Haarbroeksteeg 4
Garagebedrijf Henk Slettenhaar, Lochemseweg 161C
Grond- en Straatwerken Fa. Schoneveld Harfsen, Koelerweg 1
Recreatiepark De Huurne, Harfsensesteeg 15
Schildersbedrijf G.J. Wesseldijk VOF, Lochemseweg 121

Joppe:
Aannemersbedrijf Klein Haar, Bathmenseweg 2A
Het Bosrestaurant, Joppelaan 100
Bouwbedrijf Enderink BV, Lochemseweg 64
De Zevensprong, Dortherdijk 6
Hertenfarm De Langekamp, Joppelaan 116
Loon- en Grondverzetbedrijf Vrielink, Joppelaan 81
N.M.J. Schrijver Rietdekkersbedrijf, Joppelaan 102

Kring van Dorth:
Henk Klein Ovink Uitvaartverzorging, Wittendijk 6
Stayokay Gorssel, Dortherweg 34

Lochem:
Multicopy Lochem, Burg. Leenstraat 54
Zweverink Muziek, Zwiepseweg 80

Warnsveld:
Regiobank, Dreiumme 43

Zutphen:
Ahorn-bouwsystemen, Sontstraat-PB580
Kamphuis Hoogwerkers BV, Loohorst 7
Kamphuis Schilderwerken BV, Jutlandstraat 1
Rabobank Graafschap-Noord, Hagepoortplein 5
Rexwinkel BV, Hermesweg 19
RS Schildersgroep BV Liebrand & Schooltink, Verlengde Ooyerhoekseweg 16

Inlichtingen over sponsoring bij de penningmeester.

Het lidmaatschap loopt van 1 januari - 31 december.
Opzeggen van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december.

De contributie bedraagt € 20,00 per jaar per gezin. Hiervoor heeft men vrije toegang tot de vergaderingen, lezing- en dia-avonden. Tevens wordt elk kwartaal Ons Markenboek gratis toegezonden.
Betaling van contributie, bijdragen of giften kan op de rekening van de vereniging nr. NL12RABO 0301 4056 11 bij de Rabobank Noord- en Oost-Achterhoek t.n.v.: Historische Vereniging De Elf Marken.
Voor contributiebetaling wordt de voorkeur gegeven aan een machtiging.

Publicatie of overname van artikelen uit Ons Markenboek is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Kopij te zenden aan een van de leden van de redactiecommissie, bij voorkeur via e-mail.

Het verenigingsgebouw het Tramstation, Van der Capellenlaan 4 te Gorssel, is op dinsdagmiddag geopend van 14.00 - 16.00 uur en op donderdagmorgen van 10.00 - 12.00 uur. De tweede dinsdag van de maand kan men hier terecht voor bibliotheek en genealogie. In het Tramstation beschikken wij over kopieën op microfiche van het bevolkingsregister tot 1940.
Het gemeentearchief is ondergebracht bij het Regionaal Archief Zutphen, tel. 0575 - 512157, www.regionaalarchiefzutphen.nl.
U kunt hier terecht van dinsdag t/m donderdag van 10.00 - 16.00 uur.

Het Gelders Archief
Openingstijden dinsdag tot en met donderdag van 10.00 - 17.00 uur en elke tweede zaterdag van de maand van 9.00 tot 17.00 uur.
Gelders Archief, Westervoortsedijk 67D, 6827 AT Arnhem, tel. 026 - 3521600, www.geldersarchief.nl

Het tramstation vanaf 1926